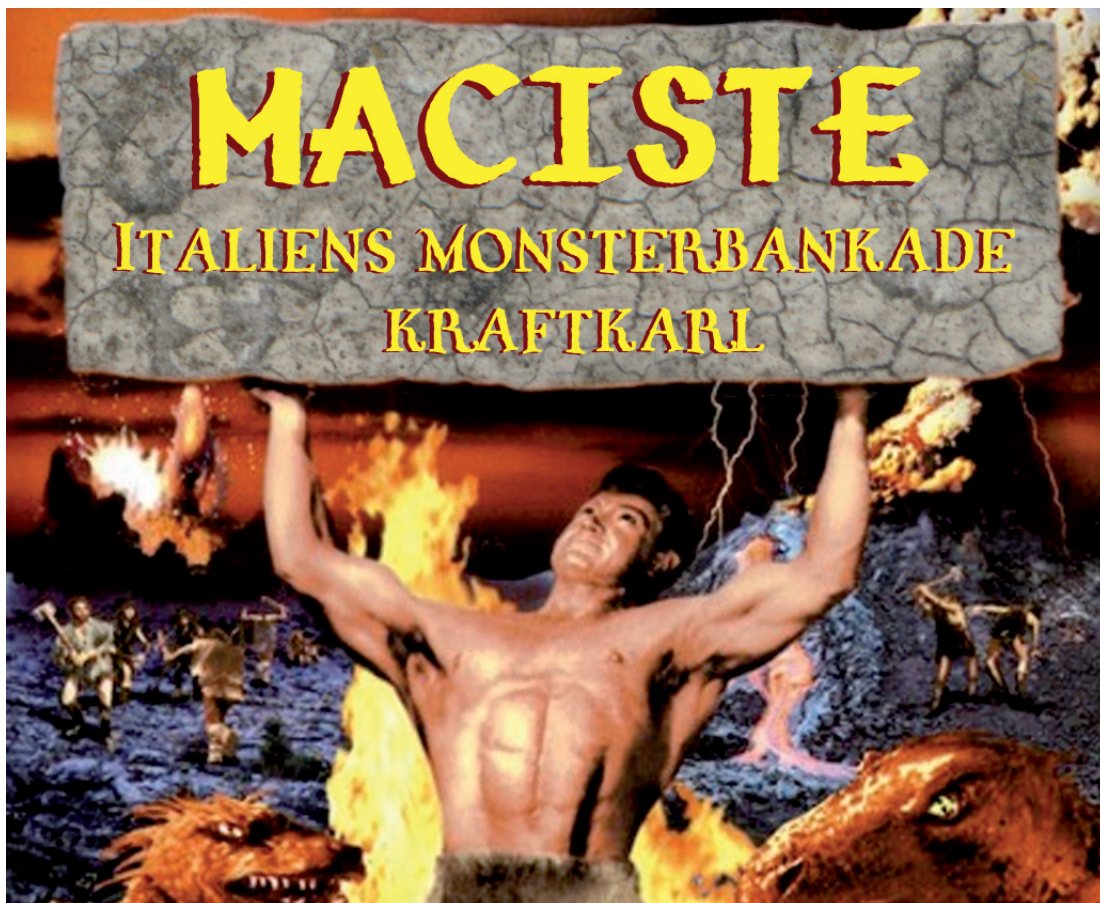


MONSTERKLUBBEN

Redaktör Richard Svensson

Etablerad 2008

richard@ungafakta.se



Genom filmhistorien har det funnits en mängd mäktiga hjältar och vi kanske inte känner till dem alla här i Sverige. En av de mest kända och omtyckta i Europa är den italienske kraftkarlen Maciste, som faktiskt är en av de allra äldsta filmhjältarna. Hans äventyr är också bland de mest bisarra man kan se på en bioduk och han har dykt upp i en mängd olika världar där han kämpat mot märkliga monster och onda tyranner. Han gjorde sin debut under stumfilmstiden, men kom sedan tillbaka under 1960-talet då filmer om muskliga forntida hjältar var riktigt populära. Det är i 60-talsfilmerna Maciste är ute på sina vildaste äventyr och kämpar mot onda härskare och deras soldater, såväl som dinosaurier, drakar, vampyrer, häxor och monster från månen. Maciste är ett typexempel på den mytologiske hjälten, som inte kan existera utan sina monster och motståndare.

Maciste gör sin debut

Maciste dök först upp i den italienska stumfilmen *Cabiria* (1914). Här är Maciste en superstark slav åt filmens hjälte i staden Kartago. Han hjälper sin romerske herre rädda slavinnan Cabiria och utför olika kraftprov i filmen. *Cabirias* manusförfattare Gabriele d'Annunzio hade först velat kalla den starke hjälten Ercole, det italienska namnet på Herkules. Men i sina efterforskningar kring det namnet hittade han bland annat "Maciste", som sades vara ett smeknamn på Herkules. *Cabirias* regissör hittade en passande skådespelare till Maciste när han mötte hamnarbetaren Bartolomeo Pagano, som var en riktig vältränad bjässe och stark som en oxe. Pagano hade aldrig försökt sig på skådespeleri tidigare men det visade sig att han hade talang för det. Maciste blev den stora favoriten i *Cabiria* och är filmens riktige

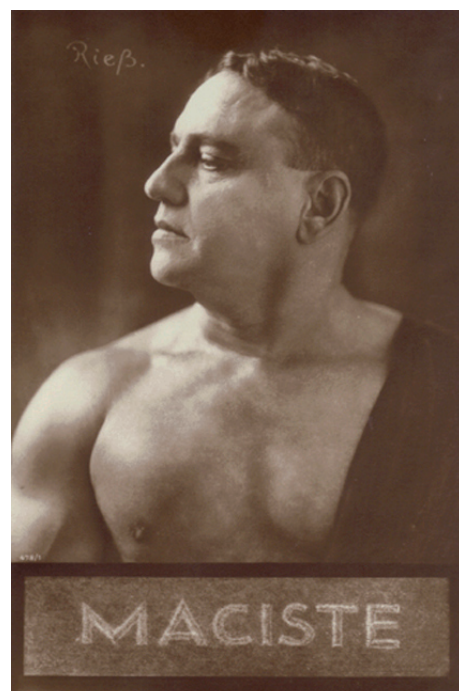
hjalte. I Kartago offras människor den onde guden Moloch och på order av stadens kung står Cabiria näst på tur att kastas i offereldarna. Den unge romaren och Maciste trotsar tyrannen och bekämpar övermakten med alla medel de har. I slutet av filmen går Kartago under och hjältarna seglar iväg mot Rom. I fören på skeppet sitter Maciste och spelar flöjt som en jättelik Pan. Handlingen i *Cabiria* blev nästan en mall för Macistes senare äventyr. Han dyker ofta upp i ett land där folket är förtryckt av onda herrar och återställer ordningen genom att slå ihjäl dessa och alla soldater och vidunder som råkar komma i hans väg.

Efter *Cabiria* påbörjade Bartolomeo en egen filmkarriär i en serie filmer om Macistes vidare äventyr. Det blev inte mindre än 27 Maciste-filmer för Pagano. De flesta är helt oberoende av varandra med helt olika innehåll. I serien stumfilmer med Maciste dyker hjälten upp i alla möjliga tidsåldrar. Han går från att vara gladiator i antika Rom till att bli alpjägare i Tyrolen. I en av de mer fantastiska filmerna hamnar han i Helvetet och förvandlas själv till en behornad demon för en kort tid. I alla filmer visar Pagano upp hur stark han faktiskt var genom att bolla med andra karlar som om de vore leksaker i hans händer. Pagano blev så identifierad med sin rollfigur att han till slut ändrade sitt namn till Maciste.

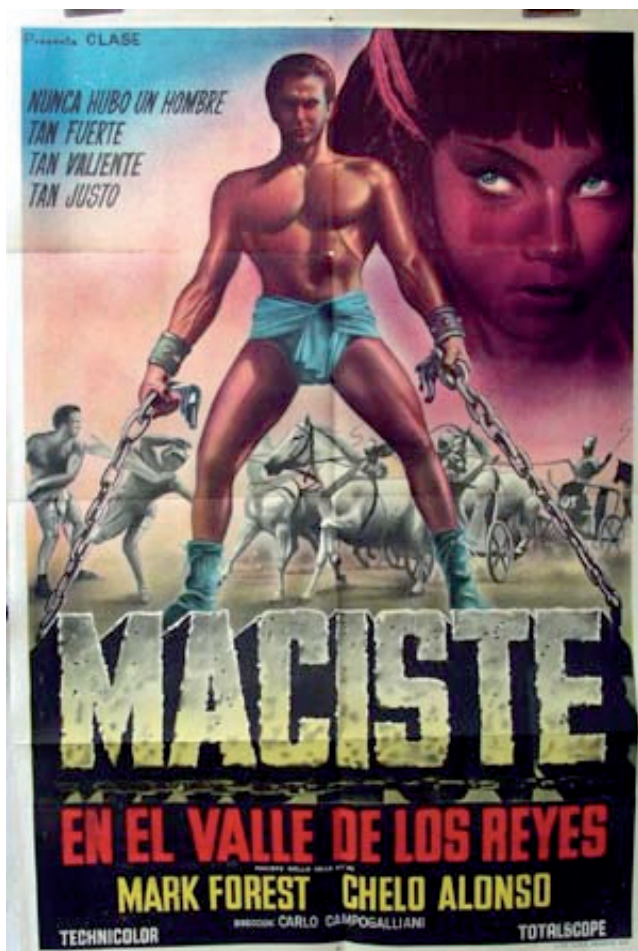
”Svärd-och-sandal”-eran

Pagano gjorde sin sista Maciste-film 1927 och sedan blev hjälten aningen bortglömd tills början på 1960-talet. 1959 gjordes filmen *Hercules*, som var en samproduktion mellan Italien och USA. Alla

skådespelarna och hela filmteamet var italienare, utom den som spelade huvudrollen. Hercules gestaltades av den amerikanske kroppsbyggaren Steve Reeves, som vunnit titeln Mr Universum 1950. Filmen blev en stor framgång och Reeves blev en stjärna i Europa. Faktum är att han var påtänkt som James Bond när den första bondfilmen (*Dr No*) skulle göras, men då var Reeves skådespelarlön så hög att filmbolaget som gjorde bondfilmen inte hade råd att anställa honom! De fick ”nöja” sig med den okände skådisen Sean Connery istället. Efter succén med *Hercules* började de italienska filmbolagen spotta ut en massa filmer om Herkules och andra mytologiska hjältar. Amerikanska och italienska bodybuilders stod i kö för att bli stjärnor i Europa. Alla dessa filmer gav upphov till en egen genre som kärleksfullt kommit att kallas ”svärd-och-sandal-filmer”. I sin jakt på passande superhjältar återupplivade filmproducenterna Maciste och kastade in figuren i en mängd vilda äventyr. Den första filmen om Maciste sedan stumfilmseran blev *Maciste nella valle dei re* (*Maciste i konungarnas dal*).



Bartolomeo Pagano.



Kroppbyggaren Mark Forest spelade Maciste i denna film och sex andra som följde i snabb takt. Forest slåss mot jätteapor i gladiatorarenan, underjordiska mullvadsmän och diverse tyranner, barbarer och andra otrevliga typer. Samtidigt som Forests Maciste-filmer rullade på gjorde andra filmbolag sina egna med andra stiliga muskelknuttar importerade från USA. Vid 1965 hade inte mindre än 25 nya Maciste-filmer producerat

Ganska snabbt nådde de italienska filmerna resen av världen. I USA blev de alla omdöpta eftersom ingen där visste vem Maciste var. I de engelskt dubbade amerikanska versionerna kallas Maciste därför för Samson, Atlas, Goliath och Hercules. Ett TV-bolag köpte in en hel drös filmer och klippte om dem till en TV-serie kallad *Sons of Hercules*. Varje vecka visades en ny omklippt italiensk film om Hercules, Maciste eller någon annan sagohjälte, som här skulle föreställa att vara antingen en riktig son till Herkules, eller en hjälte i hans "anda". Idag är de dessa versioner av filmerna som man lättast hittar på video eller DVD och det är synd, eftersom de italienska originalen är bättre filmer. På senare år har DVD-utgåvor av originalfilmerna börjat dyka upp, med riktigt bra ljud- och bildkvalité.



Amerikanska utgåvan av
Maciste nella terra dei ciclopi

Macistes största hits

Många av filmerna om Maciste har en enkel historisk handling; Hjälten dyker upp i ett land där de fattiga människorna blir förtryckta av en grym tyrann, han hjälper dem göra uppror, han tillfångatas och tvingas utföra imponerande kraftprov, och till slut slår han sig fri och har ihjäl alla skurkarna. Han kelar lite med hjältinnan och rider sedan iväg i solnedgången för att hitta ny ondska att bekämpa.



Kirk Morris med ormar.

Miljöerna som handlingen utspelas i skulle kunna vara biblisk tid, det antika Egypten, Babylon, Grekland eller Rom. Det är sällan ordentligt beskrivet och är egentligen inte viktigt för berättelsen. "Någonstans i forntiden" är en lämplig beskrivning av var och när Macistes äventyr oftast äger rum.

Men några av Maciste-filmerna är otroligt fantastiska och liknar inget annat man kan se på bioduken. I *Maciste nella terra dei ciclopi/ Maciste i Cyclopernas land* (i USA *Atlas in the Land of the Cyclops*) från 1961 tampas Maciste (Gordon Mitchell) med de vanliga svärdsviftande bovarna, plus en människoätande enögd jätte. Skräckfilmregissören Riccardo Freda gjorde 1962 en ny version av stumfilmen *Maciste i Helvetet* med Kirk Morris i huvudrollen. Den här gången dyker Maciste upp i 1500-talets Skottland, där en häxas förbannelse håller en by i skräck. En oskyldig flicka kommer att dömas för häxkonst och Maciste tar sig ner i Helvetet för att hitta den häxa som egentligen ligger bakom ondskan i trakten. Här brottas han

mot lejon och pytonormar och får bevittna hur livet i skärselden ter sig för de olyckliga själarna. Självklart lyckas han med sitt uppdrag och den riktiga häxan och hennes hantlangare får på tafsen. Vissa scener av de dödas själar plågade av demoner är effektiva i sin enkelhet och drar med sina skuggor och färger tankarna till renässansmålningar av Helvetet (vilket kanske var regissörens mening).

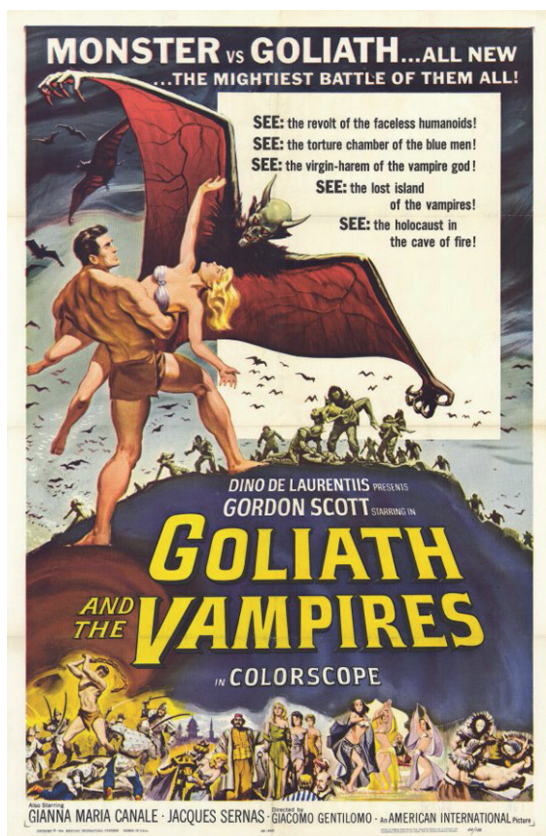
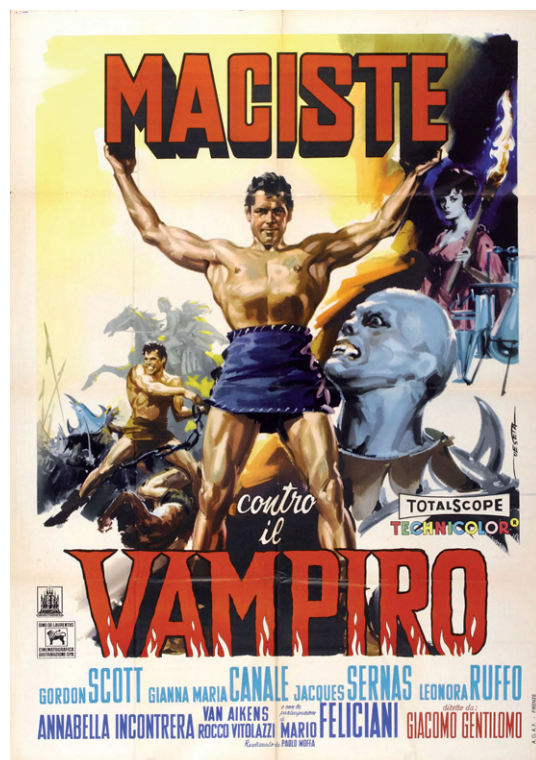
Muskelknuten Gordon Scott blev känd som Tarzan i slutet av 1950-talet och blev därför inhyrd för att gestalta Maciste i två italienska filmer, båda från 1961. Den mest kända av dessa är *Maciste contra il Vampiro / Maciste mot vampyren* (i USA *Goliath and the Vampires*), som är en färgstark blandning av saga och skräck. Macistes by blir i filmen ödelagd. Hans mor dödas och hans fästmö blir bortförd. Hennes kidnappare visar sig vara pirater som lyder under vampyren Korbrak, ett monster som har en hel stad och dess

sultan-härskare i sitt våld. Korbrak

skickar ut piraterna för att fånga in människor som vampyren sedan förvandlar till ansiktslösa slavar i hans tjänst. För att underhålla sin blodtörst utsätter Korbrak stadsborna för diverse grymma lekar som ofta slutar med att deltagarna spetsas eller krossas. Allt det där får givetvis ett abrupt slut när Maciste dyker upp och slår sönder allt inom synhåll med något som liknar en telefonstolpe. Så småningom får han också hjälp av en ras av blå män som bor i underjorden och är vampyrens svurna fiender. När Maciste till slut lyckas ta sig in i vampyrens näste förvandlar sig Korbrak till en kopia av hjälten och de bägge inleder en vild brottningsmatch. Under tiden hotas hjältinnan av att bli uppäten av en sorts krabblika spindelmonster i en djup grop. Men alla monster får så klart stryka på foten, de ansiktslösa slavarna blir vanliga människor igen och Maciste återförenas med sin älskade.

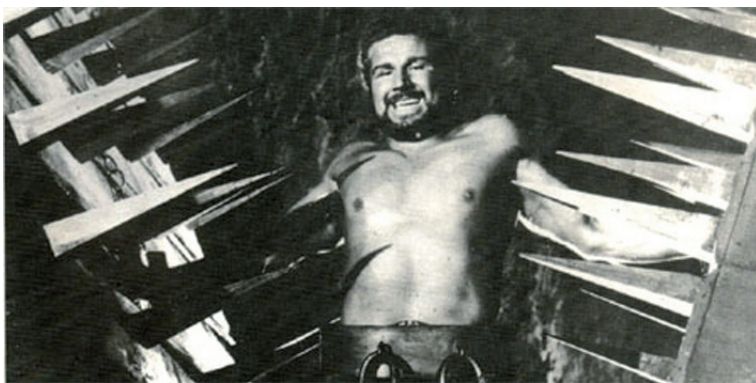
Maciste contro i mostri / Maciste mot

monstren (i USA *Fire Monsters Against the Son of Hercules*) från 1962 visar att hjälten verkligen kan dyka upp i vilken tidsepok som helst. Här befinner sig Maciste (Reg Lewis) i en stenålderslik urtid, där en stam goda människor i vita djurskinn förtrycks av en ond stam i svarta djurskinn. Förutom slagsmål med elaka grottmän brottas Maciste också med diverse underliga dinosaurier och sjöormar. Alla monster i filmen är jättelika mekaniska dockor klädda i gummiskinn och inget av dem övertygar väl som speciellt verkliga, även om de är underhållande att titta på.



Reg Lewis med dinosaurie och stormsäker frilla.

Men det största monstret av alla i filmen måste vara Reg Lewis välkammade raggfrisyr, som inte rubbas ett hårstrå fast han trampas ner av dinosaurier och får stenyxor i skallen.



Alan Steel (Sergio Ciani) som Maciste utför det obligatoriska styrkeprovet.

Även rymdmonster dyker upp som hjälten motståndare i *Maciste e la regina de Samar/Maciste och drottningen av Samar* (i USA *Hercules Against the Moon Men*) från 1964. Den italienske kroppsbyggaren Sergio Ciani kallar sig här Allan Steel när han spelar Maciste. Drottningen av Samar förtrycker grymt sitt folk och Maciste dyker självklart upp för att hjälpa motståndsrörelsen att ställa allt till rätta. Men det visar sig att drottningen bara är en tjänare åt jättelika stenmän som störtat till jorden från månen. Deras guldmaskbeklädda ledare är den riktige härskaren i Samar och utövar sin makt med olika mystiska krafter. Som vanligt måste Maciste visa prov på sin styrka, bland annat genom att brottas med ett apmonster i underjorden, slita sönder fängelsegaller och motstå att pressas samman av två enorma spikmattor som sluts kring honom. I

filmens upplösning släpper månmonstrens ledare lös en sandstorm och Maciste besegrar stenmännen genom att lyfta upp dem och slunga dem mot väggarna i deras grottkammare.



Apmonster mot hjälte i Maciste e la regina de Samar

I slutet av 1960-talet var svärd-och-sandal-filmernas popularitet över. Istället blev westernfilmer producerade i Italien och Spanien, så kallade "spaghetti-westerns", tillsammans med agentfilmer inspirerade av James Bonds äventyr den nya flugan. Det kom inga fler Maciste-filmer, förutom ett par riktigt usla som gjordes i Spanien 1973. Det är först på senare år som nya varianter på svärd-och-sandal-filmerna dykt upp, som

Adjö till Maciste & co

filmerna om Conan-barbaren och *Scorpion King* (2002). Kanske kommer Maciste att återvända till bioduken så småningom. Tills vidare kan man titta på Bartolomeo Paganos underhållande stumfilmer och 1960-talets gräsliga, hisnande och smått underbara filmäventyr.

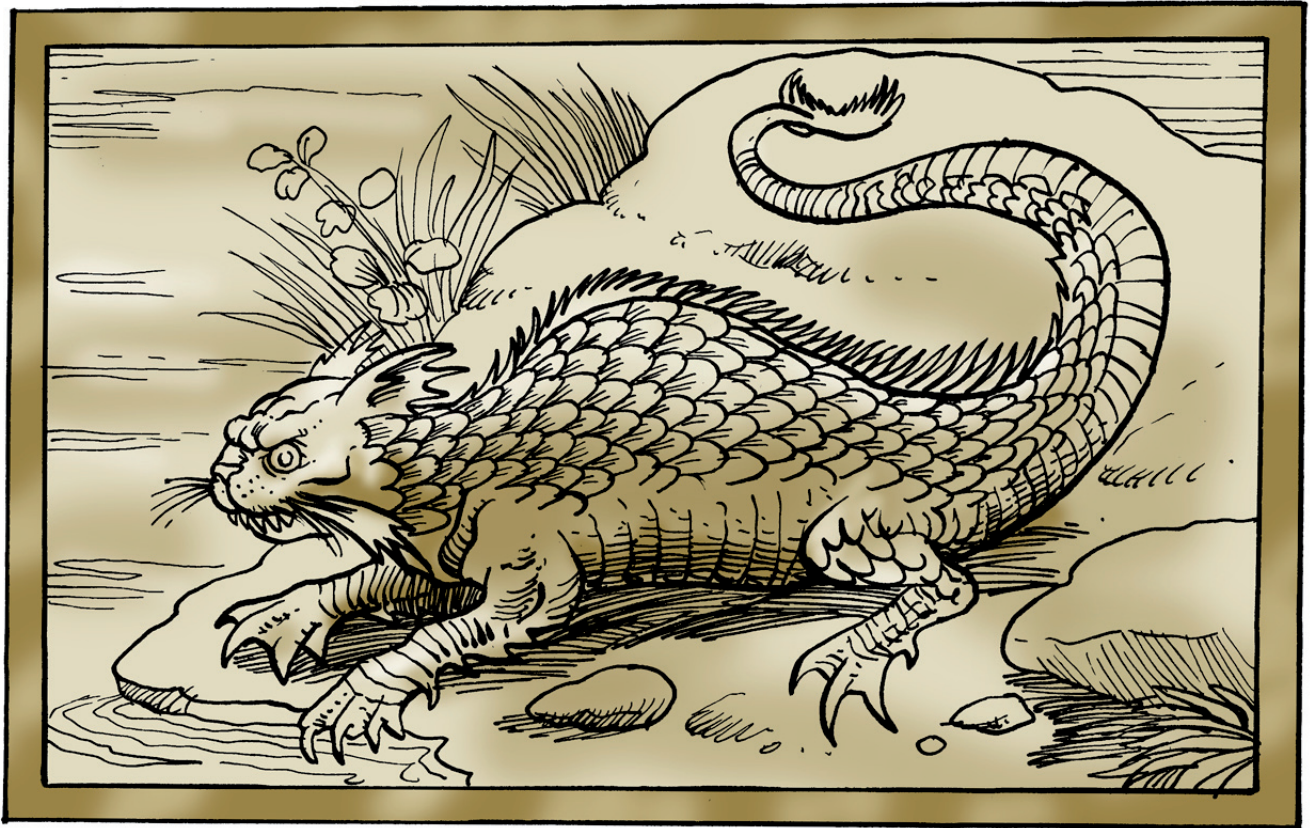
Det är först på senare år som nya varianter på svärd-och-sandal-filmerna dykt upp, som



Männastrax innan de blir mosade av Maciste.

Ur Bestiariet!

Konstiga djur som naturvetare på medeltiden trodde fanns på riktigt!



Orobon

Den franske prästen, upptäcktsresanden och naturforskaren Andre Thevet (1502-1590) berättar om alla möjliga otroliga monster i sitt stora bokverk *Cosmology*. I volym 2, kapitel 22 tar han upp olika sorters fiskar, bland annat den väldigt udda (och inte särskilt fisklika) Orobon.

Enligt Thevet hittar man Orobon i Röda havet, där folken kring detta vatten jagar och jagar den. Fisken blir upp till tre meter lång och är väldigt argstint. Den jagar blodtörstigt andra djur i vattnet och tar även människor om de kommer för nära. Orobonen sades till och med kunna plocka människor ur båtar. Jämfört med andra fiskar ser Orobonen märklig ut och den har egentligen mer gemensamt med krokodilen. Dess kropp är nämligen fjällig, med fyra korta, kraftiga ben och en lång svans. Huvudet har en nos med morrhår som påminner om en säl. Den har också öron och långa borst eller fjäll på ryggen. Under medeltiden räknades ofta allt som levde i havet som "fiskar". Det blev mer eller mindre ett samlingsnamn för djur i havet.



En fisk som faktiskt kan se ut som krokodil i vattnet är Arapaiman från Sydamerika. Den kan bli över två meter lång och är en viktig matfisk.

"NURSERY BOGIES"



I den här avdelningen berättar vi för alla er elaka barn vad som händer om man inte uppför sig! Förr i världen var det populärt att berätta om så kallade "Nursery Bogies" (barnkammar-monster). De här otäcka figurerna dök upp och straffade barn som inte gjorde som de blev tillsagda. Den här gången ska ni få läsa om den elake Le Pere Fouettard från Frankrike.

Le Pere Fouettard ("piske-far") är en figur med dunkel bakgrund. Han reser omkring med jultomten och delar ut kolk lumpar eller smisk åt olydiga barn medan tomten ger presenter och godis till dem som varit snälla. Le Pere Fouettard är främst känd i de östra delarna av Frankrike, men figurer som liknar honom finns över hela Europa. I Tyskland finns till exempel "Svarte Petter" och här i Sverige kom långt tillbaka i tiden julbocken med både klappar och ris på julafton.

Historien om Le Pere Fouettard berättades först år 1150. En girig värdshusvärd (i vissa versioner en slaktare) och hans lika gräsliga hustru fångade in tre pojkar på väg till sin klosterschola. Pojkarna hade pengar på sig som det otäcka paret tog, men det var inte slutet på historien. För att göra sig av med bevisen för deras brott dödade värdshusvärden och hans fru pojkarna och lagade en stuvning på dem. Men så dyker helgonet Sankt Nicolaus (som senare blev jultomten) upp och upptäcker deras hemska dåd. Han återupplivar barnen och befäller värdshusvärden att för alltid bli hans tjänare. Mannen ångrar sitt brott och lyder Sankt Nicolaus. Från den dagen blir han Le Pere Fouettard som alltid reser runt med jultomten om jularna. De barn som inte lytt sina föräldrar under året får ingen julklapp utan bara en bit kol. Men om ungarna varit extra gräsliga plockar Le Pere Fouettard fram en käpp eller ett knippe ris och ger dem en omgång. Le Pere Fouettard ser ut som en kraftig man helt klädd i svart. Han har ofta ett svart skägg och är smutsig i ansiktet. När han är i sällskap med jultomten bär han ett rep eller en kedja runt midjan, som tomten rycker i för att hålla ordning på honom. I andra delar av Frankrike, framför allt i Alsace, löper Le Pere Fouettard fritt under hela året och tar stygga barn. Han bär ofta ett stort risknippe på ryggen, där han stänger in barnen. Givetvis använder han också detta ris för att dela ut smisk med. I Alperna finns den liknande figuren Krampus som också reser runt med tomten på julafton. Men Krampus ser riktigt gräslig ut och är en luden demon med getansikte och stora horn i pannan.

B-FILMERNÄ

ANFALLER!

Robot Monster

Filmen *Robot Monster* från 1953 har den tvivelaktiga äran att kallas "den sämsta film som någonsin gjorts", en titel som den ofta delar med den lika ökända *Plan 9 From Outer Space*. Det ligger en hel del i detta, faktiskt, eftersom *Robot Monster* går att titta på, men man kanske bara gör det en gång i livet. Andra menar att filmen är så dålig att den är riktigt underhållande.



Det är ingen tvekan om att *Robot Monster* är en knasig film med ett innehåll som får vem som helst att klia sig i huvudet. Den 25-årige författaren och regissören Phil Tucker spelade in *Robot Monster* under fyra dagar med en budget på \$16 000. Hans underliga manus berättar historien om en rymdintresserad 10-årig kille som är på utflykt med sina systrar och sin mamma. Pojken möter två geologer som arbetar i en grotta och blir nyfiken på vad de har för sig. En stund senare är det dags för familjen att sova middag och pojken drömmer vad som händer i resten av filmen. I hans dröm har världen gått under. Ro-man, en elak utomjording, har utplånat mänskligheten utom en grupp på åtta personer, vilka råkar vara pojkens egen familj, geologerna och två män i en rymdstation. Den äldre geologen (som bryter på tyska) har i hans dröm blivit hans pappa, medan den yngre förvandlats till hans storasysters hjältomodige fästman. Geologen/pappan är en genialisk vetenskapsman som uppfunnit ett serum som skyddar mot Ro-mans dödsstrålar. Ro-man håller till i den grotta som geologerna arbetade i. Där samtalar han med sin ledare på robotmonstrens hemplanet genom något som liknar en TV-apparat. Ro-man har också en maskin som utsöndrar en ständig ström av såpbubblor, vilket i och för sig ser trevlig ut, men annars inte verkar göra värst stor nytta. Eftersom de sista människorna är immuna mot hans supervapen blir Ro-man tvungen att jaga fatt på människorna och ta kål på dem personligen.

Problem uppstår då rymdmonstret förälskar sig i den unge hjältens vackra storasyster. Efter att han kånkat iväg med henne till sin grotta ringer han upp sin chef och förklarar i märkliga ord hur han känner inför att behöva döda kvinnan: "Jag kan inte, ändå måste jag. Hur beräknar man det? Var på diagrammet möts 'måste' och 'kan inte'? Ändå måste jag – men jag kan inte!" Då Ro-man misslyckats med sitt uppdrag dödas han av sin ledare, som trycker på den förintelseknapp som utplånar jordklotet. Då vaknar pojken upp och inser att han bara drömt alltsammans.

Hela filmen är inspelad i den ödsliga Bronson Canyon, där en mängd andra filmer sett dagens ljus. Till exempel används samma grotta till när Batman kör ut ur sitt gömställe i 1960-tals TV-serien *Batman*. Phil Tucker hade inte råd med att tillverka en monsterkostym. Han kontaktade därför stuntmannen George Barrows, som ofta spelade gorilla på film och hade flera apkostymer. Barrows gorilladräkt fick ett nytt huvud, en rymdhjälm i papier-maché och se – Ro-man var född. I stora delar av filmen trampar Ro-man omkring i Bronson Canyon på jakt efter sina offer. Eftersom Barrows inte kunde springa i sin varma gorillakostym travar rymdmonstret på i en ganska maklig takt och ser inte särskilt hotfullt ut. Filmerna får en märklig vändning då Ro-man till slut får tag på en människa, den vackra storsystemen. Trots att robotmonstret slår ihjäl hennes stilige fästman och bär iväg med henne verkar hjältinnan inte särskilt oroad. Hon utbrister till och med: "Oh, Ro-man. Du är så stark!" När det blir dags för jorden att gå under förklarar Ro-mans ledare vad som händer (och det är tur det): Hans supervapen har släppt lös urtidens monster för att ödelägga jorden och mycket riktigt; strax får vi se scener inklippta från ett gäng andra filmer som visar dinosaurier i kamp på liv och död. Detta något oväntade inslag varvas med en tagning av en störtande meteor som upprepas om och om igen. Elmer Bernstein som gjorde musiken till filmerna gick sedan vidare till att skriva musik till en mängd berömda filmer, som *Sju vågade livet* och *Ghostbusters*.

Robot Monster filmades i en 3-D process, som skulle få de rörliga bilderna att verka hoppa ut från bioduken. Detta sägs faktiskt ha varit effektivt och *Robot Monster* drog efter sin premiär in \$1 miljon – mer än tjugo gånger vad den kostade att spela in. Då filmbolaget som producerat *Robot Monster* förstod att det fanns pengar att tjäna försökte de avskeda filmens skapare Phil Tucker. Tucker blev så deprimerad att han försökte begå självmord.

På senare år har *Robot Monster* släppts på DVD och blivit en väldigt populär B-film. Det finns till och med plastbyggsatser av Ro-man och en serietidning som återberättar filmens handling.



Ro-Man med sin bubbelmaskin.

